

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 2. januarja 1884.

Obseg: Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji. — V združenji je moč. — Posnetek iz letnega poročila vodstva deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu za šolsko in gospodarsko leto 1881/2. — Letno zborovanje društev: „Vdovsko učiteljsko društvo“, „Slovensko učiteljsko društvo“ in „Narodna šola“ v Ljubljani. (Konec.) — Jezičnik, XXI. leto. — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dal.) — Slovenci na Primorskem. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji.

Spisal R. Doléne.

Vinska trta ima tudi po ne vinskih bolj severnih krajih obilo častilcev, in to zaradi njenega sadu v prvi vrsti, pa tudi zaradi lepotečja v drugi. Kako lepo ni videti, ako je južna stena kake hiše z vinsko trto čez in čez zaraščena? Kako prijetno ni, z dobrim prijateljem v vrtu pod lopo vinske trte za kamnito mizo sedeti, ter igrati, ali se le pri kozarčku rujnega vinca pomenkovati? itd. No v južnih vinskih deželah je pač šala trto preko kake stene ali v lopo speljati, ter iz nje tudi zrel sad zadobiti; vse drugače je pa temu v severnih ne vinskih krajih. V teh trte kaj rade pozebejo, in če že to ne, rodijo sicer znabiti prav močno, toda grozdje le noče dozoriti, ono ostane vedno kislo. In vendar je istina, da smo v svojem času v Blandi, prijetni vasi na Moravskem, kjer oreh (čisto navadni oreh) zime ne prestande, v vrtu grofa Žerotina kaj lepo in jako sladko grozdje kar iz trte zobali. Kako pride pa to, da na našem Gorenjskem, na naši Pivki itd. oreh le jako izjemoma pozebe, grozdje pa le noče dozoriti? Odgovor je kratek: to pride od tod, ker se ne sadi pravih sort trte, in pa od tod, ker se trte prav ne izgojuje, prav ne glešta, kakor bi po domače rekli.

Koliko hiš nismo v Ljubljani, koliko ne po naših gorenjskih vaséh lepo s trtami obraščenih videli, toda ko smo se prepričali kake sorte grozdja da so, smo si mislili: ne boš Jaka sladkega grozdja zibal, ne! Za severne kraje izbrati se more pred vsem take sorte grozdja, katere so po vinskih deželah najzgodnejše, ne pa take, katere še tam najkasnejše, ali pa še celo le izjemoma grozdje dozore. No, take sorte bile bi pa sledeče:

1. Rumena avguštana — nemški: gelbe seidentraube — katera v Vipavi na primer že koncem julija, začetkom avgusta — okolo svete Ane, od tod njeno ime — gotovo dozori, med tem ko dozore ostale prave vinske sorte še le koncem septembra, začetkom

oktobra popolnoma. Avguštana daje kaj lepe, velike, debelo- in trdo-jagodate grozde jako prijetno sladkega okusa. V namen obilne rodovitosti saditi se jo more pa v dober rodovit, gnojen svet, kakoršen je ravno po vrtilih, in preko temeljnih zidov hiš. Sicer se pa tudi trtam kaj lahko kar naravnost pognoji, kako? videli bomo pozneje. Avguštana je za zasaditev preko hiš, za izgojitev na špalirjih (brajdah) sploh še posebno zaradi tega pripravna, ker ljubi, da se jo na dolgo izpeljuje, kajti pri kratkem starem lesu ne rodi kaj prida. Za napravo vina je avguštana za nič.

2. Rumeni in rudeči španjol, — nemški: gutedel — kateri koj po avguštani dozori. V grozdju je španjol še precéj močno avguštani podoben, toda ono je vendar že skoraj za oko lepše, osobito rudeče: no okusa je pa odločno finejšega, kajti Francozom, kateri so pač finega okusa, je španjol prvo namizno grozdje in to za zgodnjo, kakor tudi pozno zimsko rabo. Španjol ima tudi to dobro lastnost memo avguštane, da veliko bolj rodi, in da rodi tudi na prav kratkem lesu bodi si starem ali pa mladem. Španjol daje ljubo vino.

3. Zgodnja modra portugalka — nemški: früh blauer portugieser. — To je tista sorta grozdja ali vinske trte, iz katere se v Vöslau-u in Gumpoldskirchnu pri Dunaji, po celem svetu sloveče črno vino „Vöslauer“ napravlja. Portugalka ima zopet lepe velike grozde s sicer bolj drobnimi, toda kakor vrana črnimi, in kakor med sladkimi jagodami. Njena rodovitost je sicer nekoliko nižja memo španjlove, pa višja memo avguštanina, s katero skoro enakodobno dozori.

4. Zgodnji črni burgundec — nemški: früh blauer burgunder oder clevner — z majhnimi, črnimi grozdi, drobnimi pa jako sladkimi jagodami. V rodovitosti premaga ta sorta vse dozraj navédene. Grozdiči res so mali, ali gosti, vince izborna. To so sorte*) od katerih smo prepričani, da bi tudi v Bohinji vsako leto dozorile, ako bi se jih preko južnih sten sadilo ter pravilno izgojevalo; kajti, koj drugi

*) Kupiti se jih zamore pri vinarski šoli na Slapu pr Vipavi.

pogoj v dosego zrelega grozdja v severnih krajih je — pravilna izgoja trte. Pod pravilno izgojo pa razumevamo prvič pravo obliko trte v starem lesu, drugič pravo vsakoletno obrezovanje.

(Dalje prihodnjič.)

V združenji je moč.

Pod tem in enakim naslovom spisalo se je uže mnogo člankov po kmetijskih in drugih časopisih. Kolikokrat se je uže povdarjalo o pomenu združenja, katero ima namen, da ž njim dosežemo to, kar posamezna osoba dostikrat doseči ne more. Obrtnija in kmetijstvo naše propasti mora pri sedanjih razmerah, ako ostane na eni in isti stopinji ter ne napreduje. Pri nas zanašajo se gospodarji in obrtniki veliko preveč na državno pomoč; država sicer pomaga, kolikor jej je mogoče, nazadnje ostane pa stari pregovor še vedno v svoji stari pravici: „Pomagaj si sam, in Bog ti bode pomagal“. Treba se je v prvi vrsti naslanjati na lastno moč, ker pa moč posameznih oseb ne zadostuje doseči mnogo, treba je zediniti moči, tu osnovati zadruga ali društva. Mnogo se je pisalo uže o splošnih kmetijskih, o sadjerejskih, čebelarških, vinorejskih in sirarskih društvih in zadrugah; večina vseh teh spisov padla je pa na nerodovita tla. Naši gospodarji so jako trmoglavji, naj bo stvar še tako izvrstna in po izkušnjah dokazana, vsega priporočila vredna, prej se je ne bodo poprijeli, predno ne zagrabi dobička z roko.

Koliko se v kmetijstvu z združenjem lahko doseže, nečem zopet na dolgo razlagati, ampak praktično pokazati:

Minulo je uže nad deset let, ko je velezasluženi gospod župnik Mesar v Bohinjski Bistrici pričel delovati na to, bi li bilo mogoče izdelavati v Bohinji sir, in sicer ne domače navadno blago, katero se večidel še prodati ne more, ampak sir napravljen po švicarskem načinu. Bohinjci imajo mnogo krav, toraj mnogo mleka, tega mleka se je poprej navadno veliko doma porabilo, še več pa potratilo, mnogo mleka se je pokvarilo, katero ni bilo poprej za drugo stvar nego za pitanje svinj. Kar je mleka ostalo, iz tega napravil se je bohinjski domači sir, ki se je navadno vporabil domá, potem pa maslo, katero so od Bohinjcev pokupili navadno Tolminci. V istem času je gospodar povprečno od litra mleka dobil kaka 2 solda. Ali se splača rediti potem krave, ako mleko pri tej izvrstni planinski paši nima nobene vrednosti? V ljubljanski okolici in v drugih krajih stane liter mleka poprečno 8 soldov.

Kakor sem prej omenil, pričele so se snovati v Bohinji sirarske zadruga pred dobrimi desetimi leti. Glavni njih namen je, iz mleka skupno izdelovati in prodajati maslo in sir ter na ta način povečati vrednost mleka.

Gosp. župnik Mesar trdil se je mnogo z osnovanjem teh zadrug, pa koliko sitnosti imel je, predno je združil sicer jako bistrumne, vendar pa nekoliko trmoglave Bohinjce!

Njegovo neumorno delovanje posrečilo se mu je pa popolnoma. Mislim, da pravo ukrenem, ako kratko poročam nekoliko o bohinjskih sirarskih zadrugah.

V bohinjski dolini nahaja se sedaj devet samostojnih zadrug. Zadruga so sledeče: Bohinjska Bistrica, Ravne, Nemški rovt, Nomen, Bitnje, Savica, Polje, Stara Fužina in Črnica.

Leta 1881. bilo je v vseh zadrugah ravno 400, kateri so nanosili skupaj 527.183 kilogramov mleka.

Iz tega mleka napravilo se je

sira	43.592 kilogramov,
skute	23.754 „
siratke	350.025 litrov.

Sir se je ves prodal, siratka in skuta se je pa med ude razdelila.

Za prodani sir dobilo se je 20.796 gold. 25 kr.

Vrednost skute znaša čisto	7.127	„	23	„
„ siratke	„	„	1.740	„ 9 „

Skupaj toraj 29.661 gold. 57 kr.

Mleko podelalo se je večinoma v popolnem mastni sir po „emendolskem“ načinu v hlebe po 10 do 40 kilogr. težke.

Akoravno se je za inventar izdalo 3604 gld. 81 kr., vendar je kljub temu vsak liter mleka dobil ceno 5.51 solda.

Številke tu jasno govoré, one so nam najboljše dokaz, da je istinito v združenji moč. —r.

Gospodarske stvari iz deželne zbornice kranjskega.

Posnetek iz letnega poročila vodstva deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu za šolsko in gospodarsko leto 1881/2.

V sledečem podamo svojim bralcem posnetek iz letnega poročila o naši deželni vinorejski šoli na Slapu za leto 1881/2., ker je zavod ta zelo pomenljiv za razvitek naše vino- in sadjereje:

Učenci zavoda. V šolskem letu 1881/2., katero se je končalo z javnim izpitom dné 30. oktobra 1882., so bili sledeči učenci v zavodu, in sicer:

V prvem letu:

Pezdirec Janez iz Drašice na Dolenjskem,
Potočnik Janez iz Zagorice na Gorenjskem,
Škerl Gašper iz Zabočevega pri Borovnici na Notranjskem,
Štrukelj Peter iz Semiča na Dolenjskem,
Teraninus Franc iz Gornjega Hotiča na Dolenjskem,
Živic Andrej iz Mavč v Vipavski dolini,
Žvanut Matija iz Trsta.

V drugem letu:

Dekleva Franc iz Britofa na Notranjskem,
Drašler Janez iz Borovnice na Notranjskem,
Fatur Matija iz Zagorja na Notranjskem,
Kobal Matej iz Vrhpolja v Vipavski dolini,
Tomšič Franc iz Ilirske Bistrice na Notranjskem.

Izmed prvoletnikov so bili razun Škerlja in Žvanuta vsi štipendisti, izmed drugoletnikov sta bila Dekleva in Tomšič plačujoča učenca, drugi pa štipendisti.

Štipendist Štrukelj je bil dné 27. januarija, Živic zaradi bolehnosti dné 25. oktobra iz zavoda odstranjen. Štipendist Teraninus zapustil je zavod dné 9. avgusta, to je pred začetkom tečaja za ljudske učitelje. Plačujoča učenca Gašper Škerlj in Matija Žvanut zapustila sta zavod, predno se je končalo šolsko leto.

Število štipendistov kakor tudi plačujočih učencev drugoga leta se do konca leta ni nič spremenilo. Koncem šolskega l. 1881/2. bilo je toraj v šoli vsega skupaj le 7 učencev, namreč 2 v I. in 5. v II. letu.

Vedenje in dela učencev v šolskem letu 1881/2. bodi-si v šoli, bodi-si pri praktičnih opravilih so bila dovoljna, deloma še zelo dovoljna.

Učiteljsko osebje šolskega leta 1881/2. se je za enega učitelja pomnožilo. Razun vodje R. Dolenca, adjunkta G. Pirca in učitelja veronauka M. Kodra pod-

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 9. januarja 1884.

Obs e g: Češpljevim drevesom v pohvalo. — Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji. (Dalje.) — Da kokoši tudi pozimi nesejo. — Da krompir postane ošipčen. — Da se čebula spravljena ne izrašča. — Posnetek iz letnega poročila vodstva deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu za šolsko in gospodarsko leto 1881/2. (Dalje.) — Spomini na veliko slavnjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — Govor mestnega svetovalca gosp. J. Nabergoja v seji mestnega zbora tržaškega 18. dne decembra meseca. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Češpljevim drevesom v pohvalo.

Marsikatero vrsto sadno drevje je kočljivo pri rasti, drugo mnogokrat pozebe, še drugo rodi samo v posebno ugodnih legah ugodnega podnebja, večidel pri vseh je težavna prireja mladega drevja, pri mnogih vrstah sadja težavno in zamudno je obiranje sadja, spravljanje in konečno tudi poraba ali prodaja, posebno pri dobrih letinah.

Pri češpljevem drevesu sadjerejec vseh teh težav skoraj ne pozna, zato se pa to drevo tudi skoraj povsod nahaja enako pri obširnih grajščinah s pravilnim gospodarstvom, kakor pri ubogi bajti.

Vodja vinorejske šole v Klosterneuburgu, baron Babo, zato tudi hvali češpljevo drevo v svojem vinorejskem koledarji za tekoče leto tako-le: Češpljevo drevo je sicer najnavadnejše pa najkoristnejše sadno drevo, in to zavolj sledečih razlogov:

1. Ni druge vrste sliv, katere bi bile tako priljubljena jed, ko surov frišen sad, kakor ravno češplja;
2. se češplja izvrstno suši in je kuhana sladka, ne kisla kakor druge slive;
3. iz češplje napravi se zelo dobra čežana, pa tudi najboljše žganje;
4. ako se češplja olupí in ji peška odpravi in tako posuši za prunelo, daje to najokusnejšo sladko salato (kompot);
5. češpljevo drevo rodi zelo bogato;
6. pomnoži se češpljevo drevo po odrastkih iz korenin in ni ga treba požlahnovati.

Katero sadno drevo ima vse te dobre lastnosti? Zato se pa nahaja tudi po vsem zmerno gorkem in še bolj severnem podnebju, kjer bivajo ljudje. — Ni je kmetske hiše, za katero bi ne bilo češpljevega vrta, ni ga potoka, ne vlažne dolinke, pri katerih bi se ne nahajalo to nekazno, pa tako koristno drevo. — Ako pridemo v Banat, v Sirmijo, najdemo tam zelo obširne češpljeve vrte, celo velike grajščine pečajo se z rejo češpelj.

Kdor se hoče pečati s sadjerejo v veliki meri, temu je eden prvih pogojev, da se pridelano sadje lahko trga

oziroma spravlja in da se tudi velike množine pridelka lahko zmagajo. — Češnjevo drevo, na priliko, je gotovo dobro, pa kdo bo vse češnje obral, ako ima grajščina, recimo, 1000 češnjevih dreves! Češplja se otrese, sad se lovi na rjuhe, pa videl sem v Banatu tudi otresti cele vrte češpelj, katere so potem z grabljami spravljali na kupe. Kdor ima toliko češpelj, spravi jih v šode in prilično pozimi žge slivovec, ki se po vsem svetu lahko speča, in cena mu je toliko viša, kolikor je starejši, zato je mogoče tudi počakati dobre cene.

Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji.

Spisal R. Doléne.

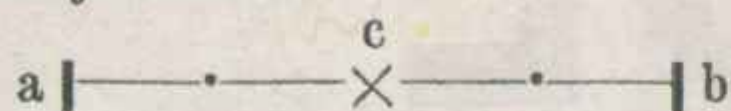
(Dalje.)

Da se zamore vinsko trto v podobi špalirja pravilno izgojevati, kajti razun pravilne ali redne izgoje špalirja imamo tudi nepravilno ali neredno tako rekoč „divjo“ izgojo, kakoršna je pri nas zelo povsod skoro edino zastopana, potrebno je pred vsem, trte prav vsaditi, to bodi-si gledé oddaljenosti druge trte od druge, bodi-si gledé načina saditve same. V vinskih krajih umi skoro slehrni trto prav vsaditi, v nevinskih pa le malokdo, ali pa kar nihče, čemur pa ni zamere. Kdor hoče trte za špalir, in to za redni špalir saditi, naj si zapazi, da se potrebuje še le za vsake štiri kurentne metre dolgoti špalirja le eno, k večemu dve trti. Le eno trto se potrebuje, ako nima špalir čez dva metra visok biti, dve pa, ako naj špalir visokost štirih ali še več metrov doseže. Sicer se sadi iz previdnosti, za eno trto doseči vedno dve pa tri trte na eno mesto.

Drugo, oziroma tretje, tako rekoč za reservo, to je, za slučaj, ako bi se namreč ena ali druga trta zadostnega števila ne hotela prijeti, ali pa, ako bi se sicer prijala pa prav sponašati ne hotela. Pri določitvi mest, na katera se naj trte sadé, postopa se pa tako-le: Od vsacega konca zidu, preko katerega se misli špalir saditi, se najprej dva metra odbije — toraj na vsakem koncu 2 do 3 metre — med temi ostalo črto razdeli se dalje v oddelke štirih do štirih metrov in na vsake 4 metre pride še le ena, ali pridete dve trti.

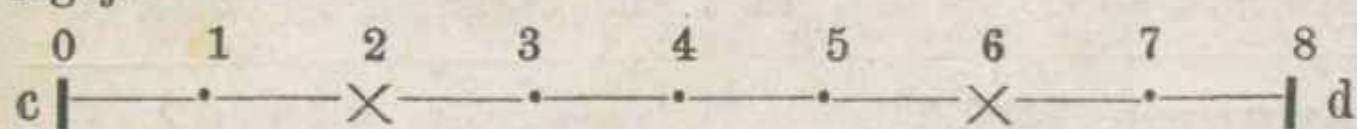

Kako da to mislimo, pojasnila bodeta najbolj sledeča dva grafična primerljaja. Črta *a b* naj predstavlja ravno štiri metre dolgo steno, preko katere naj se trte za izgojo špalirja zasadi.

Ako od vsacega, ali ako od obeh koncev stene — tukaj črte — dva metra odbijemo, pridemo ravno v sredo črte, in to je tudi pravo, kajti za tako dolgo steno ni treba več kakor eno, oziroma dve trti vsaditi, in to ravno v sredo, torej na mesto križica *c*.

Črta *c d* predstavlja naj nam pa osem metrov dolgo steno, preko katere naj se tudi lep redni trtni špalir izgoji.

Ako od te črte štiri metre — na vsakem koncu dva — odbijemo, ostane nam še štiri metre prostora, in trte pridejo na znamenja križicev, ali še le na vsaki četrti kurentni meter. In zakaj tako? zato, ker ima, ali boljše rečeno, ker mora pri rednih nizkih špalirjih (le do 2 metra visocih) vsaka trta, kedar je dogojena, dva metra na desno in ravno toliko tudi na levo seči; pri rednih višjih špalirjih pa mora ena trta vsajene dvojice dva metra le na eno stran, druga pa zopet le dva metra na drugo seči.

Dogojena trta križica številke 2. segala bode toraj po tem takem pri nizkem špalirju do *o* ali črke *c* na levo, in do številke 4 na desno stran. Dogojena trta križica št. 6. segala bode pa v nizkem špalirju do št. 4. na levo, in do št. 8. ali do črke *d* pa na desno stran. Pri visokem špalirju segala bode pa ena trta dvojice št. 2. do *o* ali črke *c* na levo; druga dvojice pa do št. 4 na desno; in ena trta dvojice št. 6. zopet do št. 4. na levo, druga pa do št. 8. ali do črke *d* na desno stran. S čem in kako da trte tako daleč segajo, bomo uže pozneje videli.

Po določitvi prostorov za trte, pri kateri na nekoliko centimetrov sem ali tje se ve da ni gledati, pride saditev sama na vrsto in ta se vrši tako-le:

Ako je zid jako globokega temelja, in ako nima velike teže nositi, potem se stori najboljše, da se zdolg preko in tikoma njega meter širok in meter globok jarek izkoplje. Ako se je pa bati, da bi se zid posušiti utegnil, potem se stori boljše, da se le na mestih, kamor imajo trte priti, dober kubičen meter obsegajoče jame izkopljejo. Naj se uže na prvi ali drugi način za trte prostor napravi; vsadi se jih vedno enako, tako-le: na mesto, kamor imajo trte priti, se zatakne kako péd oddaljeno od stene — zida — dovolj dolge kole, to je toliko dolge, da sežejo še dober meter čez jarek ali jamo. K tako zataknjenim kolom se postavi trtne sajenice — bodi si neukoreničene ali ključce, ali pa ukoreničene ali bilfe — to pa ne naupik, ampak pošev nekoliko proti zidu uprte, in priveže se jih z beko (vrbo) h kolu. Ako so trtne sajenice krajše kakor globokost jarka ali jame, v katero se jih posaja, potem se mora jarek ali jamo z rahlo zemljo toliko zasuti, da postane ravno za prav globoka. Več kakor eno oko sajenice ne sme iz zemlje ven moletiti, pa dobro je, ako se še to s pestjo zemlje zasuje. Tako bi bile trte pravilno vsajene.

Omeniti moramo pa še sledeče. Ravno tako, kakor se sadi trte v namen izgoje špalirja preko kake stene, sadi se jih tudi, ako se misli popolnem prosto stoječ špalir izgojiti, le v umestenju sajenic je nekoliko razločka za prosto stoječe špalirje, umesti se jih namreč ravno v središče jarka ali jame. Ako bi zemlja tam,

kamor se misli špalir zasaditi, določeno preslaba, to je, prepusta bila, potem se lahko s saditvijo tudi koj gnojitev spoji, to pa tako-le. Kedar so trte uže umeščene in h kolu povezane, natrosi se okolo njih (nikdar pa na nje! kajti trta ne sme z gnojem v direktno dotiko priti) toliko govejega ter uže dobro podelanega gnoja, kolikor si ga upa delavec h kratki v neškah ali v košu prinesiti. Še boljše, kakor pravi gnoj, služi enako, toda v nekoliko večji meri porabljen mešani gnoj ali kompost. Umeščeni gnoj se dobro potlači ter zasuje.

V prvem letu ni s tako vsajenimi trtami drugoga opravka, kakor da se jih plevela proste drži, da se jih v slučajih hude suše zalije, in da se jim pognanke s pomočjo v vodi namočene slame, ali pa s pomočjo bičja h kolom priveže. (Dalje prih.)

Gospodarske izkušnje.

Da kokoši tudi pozimi nesejo.

Nek gospodar piše, da svojim kokošim daje včasih masti in da temu pripisuje, da njegove kokoši nesejo vso zimo. Napravi testo iz moke ali otrob in temu primeša prešičeve maščobe in druge mesne odpadke kuhinjske. Testo se posuši in potem v malih koscih daje kokošim. Marsikdo bo morebiti potrdil ta pomoček, ali pa ne bodo tako pridelana jajca predraga, je drugo vprašanje. Zato pa priporočamo našim gospodinjam, da rajše spravljajo jajca takrat, kedar jih je dosti in jih na prodaj dajo ob času zime, ko so jajca draga. — Kako se jajca spravljajo, povedali smo v „Novicah“ uže mnogokrat.

Da krompir, ki je moker ali žajfnat,

postane osipčen, se priporoča, krompir, predno se dene kuhat, vsuti k gorki peči, da se nekoliko časa suši. Po tem zgubi preobilno vlažnost, se lepo razkuha in postane okusen. To more poskusiti vsakdo, kdor krompir kuha.

Da se čebula spravlja ne izrašča,

priporoča se, obesiti jo za nekaj dni v dimnik. Pri tem čebula ne izgubi okusa, rast pa se vstavi in čebula ostane dolgo časa dobra za rabo.

Gospodarske stvari iz deželne zbornice kranjskega.

Posnetek iz letnega poročila vodstva deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu za šolsko in gospodarsko leto 1881/2.

(Dalje.)

Počitnice so imeli učenci ob času tečaja za učitelje, to je, od 9. avgusta do 8. septembra. O veliki noči kakor tudi na koncu šolskega leta ni bilo počitnic.

Izleti. Dne 1. maja napravili so vodja, adjunkt in vsi učenci izlet (ekskurzijo) v Senožeče, pri kateri priliki so prav natanko ogledali ondoto, jako dobro opravljeno pivarno.

Javni izpit bil je dne 30. oktobra. Deželni zbor je zastopal gosp. deželni poslanec dr. Vošnjak, c. kr. kmetijsko družbo pa dekan vipavski, gosp. M. Erjavec.

Učni pripomočki pomnožili so se po naročenih časnikih, po knjigah društva „sv. Mohorja“ in „Matice

Opravilo c. k. gozdnih oglednikov za politične okraje na Kranjskem.

Kakor je vsacemu, kateri čita slovenske časopise, posebno „Novice“, znano, nastavila je visoka c. kr. de-

želna vlada 10 gozdnih oglednikov za Kranjsko. Ker se ljudstvo čudi in pravi, čemu je zmirom več uradnikov in imajo novo nastavljeni gozdni ogledniki kaj posla, podamo naslednji izkaz, iz katerega je razvidno, kakošno opravilo imajo gozdni ogledniki.

Izkaz za politični okraj postojnski za leto 1883.

Davčna občina	Število posekanih gozdnih deležev	Za posaditi namenjene goljave leta 1883 Hektar	Od teh goljav se je leta 1883. v resnici posadilo Hektar	V ta namen se je porabilo		Število posestnikov, kateri so po sameznim uradnim ukazom zadostili		Z uradnim ukazom leta 1884 za pogozdovanje namenjene goljave Hektar	L. 1883. na novo zaznamovane in l. 1884. za posaditi namenjene goljave gozdne goljave Hektar	Goloseki l. 1883. na novo narejeni Hektar	Ostane l. 1884. za posaditi skupaj Hektar
				sadik	semena	popolnem	nekoliko				
Postojna	294	53.58*)	17.40	85.000	2½	48	55	—	10.17	5.49	51.84
Trnje	60	8.38	2.48	12.000	—	4	11	—	6.82	—	12.72
Vodice	3	0.90	0.70	2.500	—	1	2	—	—	—	0.20
Podkraj	6	1.61	0.84	3.500	—	4	1	0.57	—	—	1.34
Col (Podvelb) . . .	1	0.40	0.10	500	—	—	1	—	—	—	0.30
Nanos	1	—	—	—	—	—	—	1.44	—	—	1.44
"	1	—	—	—	—	—	—	0.60	—	—	0.60
"	1	—	—	—	—	—	—	0.60	—	—	0.60
Palčje	24	9.02	0.90	4.000	2	—	7	0.28	0.90	—	9.30
Bukuje	47	14.41	0.70	3.000	—	3	2	—	1.67	—	15.38
Razdrto	35	8.66	0.10	500	—	1	—	—	0.50	1.24	10.30
Dolenjavas	22	3.78	0.19	730	—	1	1	0.57	1.37	—	5.53
Laže	11	8.67	2.27	14.000	—	2	3	—	—	0.20	6.20
Narin	45	7.08	1.49	3.000	—	3	7	—	6.35	—	11.94
Oreh	3	1.20	1.20	6.000	—	3	—	—	—	—	—
Ostrožnabrdo . . .	3	50.92	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Otok **)	22	—	—	—	—	—	—	—	3.67	—	—
Koritnica	1	0.57	0.10	2.000	—	—	1	—	—	—	—
Senožeče	37	46.74	9.33	43.826	4½	6	13	9.06	—	—	—
Skupaj ***) . . .	617	215.92	38.20	180.756	9	76	104	13.12	31.45	6.93	229.22

Da se je mogel predstoječi izkaz napraviti, moral je dotični gozdni oglednik obhoditi gozde postojnskega političnega okraja. Komur je ta okraj znan, bode tudi vedel, da je bilo veliko hoje in stroškov, predno so se pregledali v izkazu zaznamovani gozdi. Visoki gozdi se morajo večkrat v letu pregledati, spomladi in v je-

seni pa nasadbe na Krasu nadzorovati. — Razvidno je iz tega, da ima c. kr. gozdni oglednik veliko in lepega posla, kajti on ni samo izvršitelj c. k. postav, ampak tudi pravi prijatelj ljudstva, kateremu mnogo s tem koristi, da ga varuje opustošenja gozdov, uči v gozdu varčno in na polji umno gospodariti.

*) 1 oralo = 0.57 Ha.

**) Sicer spada pod politični okraj logaški, a pregledal je c. k. gozdni oglednik v Postojni.

***) Za nasadbe porabilo se je največ smrek, potem jelk, borov, jelš, pravih kostanjev, akacij, gabra, želoda in 9 kil smrekovega semena.

Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji.

Spisal R. Doléne.

(Dalje.)

V drugem letu se zgodaj na spomlad, ko so trte še čisto brezsočne, preko preksolnčnih sten postanejo dosti prej sočne, kakor pa na prostem, to se razume; vsako drugo, oziroma tretjo trto, katera se je na ono mesto za reservo vsadila, precej globoko odkoplje, ter odreže, odstrani. Za reservo vsajeno trto popolnem izkopati ter presaditi se skoro ne izplača, kajti jako mogoče je, da se pri izkopavanju ostale trte na koreninah preveč poškodje, ako ne še popolnem pokvari. Ostale trte imajo po eno, mogoče pa tudi po dve ali tri mladiče. Izvoli se na vsaki vedno najkrepkejšo, in

to se skrajša na palček dveh, k večjemu treh očes; ostale mladike se pa vse gladko odreže, torej odstrani. Z obrezovanjem vred se tudi trte okoplje, ter najviših tanjših tako zvanih rosnih koreninic oprosti; obrezane in okopane trte priveže se tikoma pod palčkami zopet h kolom.

Kedar trte ozelené, ter uže dobro péd dolge pognanke zarenejo, je čas jih omandati ter vnovič povezati. Vsaka trta porene namreč, dasiravno se ji je le 2 do 3 očesa na palčku pustilo, navadno veliko več pognankov, in to iz tako zvanih spečih očes, katera so okolo palčka na starem lesu umestjena. Vse iz spečih očes izrastle poganke se kar brez usmiljenja omanda, odvrže, in pusti se vsaki trti le 2, k večjemu 3 pognanke na palcih samih. Puščene pognanke se poveže z mokro slamo ali pa z bičjem navpik h kolom. Poveznja pognankov se ponovi pozneje po rašči še

dva- do trikrat; na vsak način je potrebno, da se jih vsaj do poldrugi meter visoko poveže.

V tretjem letu rašče se na spomlad trte zopet obreže, v tem pa tako-le: Ako so trte prav močno pognale, tako da imajo kakor mazinec debele, ter po več metrov dolge mladike, pusti se vsaki po en sam, do 30 centimetrov visoko nad zemljo segajoči napnenec, navadno tudi „šparon“, nemški „strecker“ imenovan, katerega se iz najmočnejše mladike nareže. Vse ostale mladike se pa kar gladko odreže, k večjemu se zamore še vsaki trti nizko pri tleh palčič dveh očes, tako rekoč za reservo, pustiti, to je, za slučaj, ako bi se napnenec kaj poškodoval.

Navadno pa rezervinega palčka nič treba ni, uže celó, ako je špalir preko stene. Ako so pa trte bolj slabotno zagnale, tako da imajo le kakor svinčnik debele, ter le en meter ali malo čez dolge mladike, po tem se stori pravo, ako se vsaki trti namesto 30 centimetrov dolzega napnenca le na štiri oči narezani palec pusti. Napnenec kakor tudi palce se poveže z bekami zopet navpik h kolom; trte se tudi okopljejo, kar se vsako leto ponovi. Kedar trte v tretjem letu ozelenijo — v tretjem letu pričnejo trte uže roditi, osobito, ako se je sadilo uže ukoreničene sajenice — se jih zopet pravilno omanda, to tako-le: Tistim, katere so uže na napnenec rezane, kakor tudi tistim, katere so le na palec rezane, se pusti tri do štiri najviše in najkrepkejše pognanke mirno naprej rasti, naj imajo zarod ali pa ne, in poveže se jih navpik h kolom. Vse niže pognanke se pa, ako imajo zarod za četrtim listom, nad najvišim zarodom odlomijo, odščenejo, — ako pa zaroda nimajo, odlomi se jih za četrtim listom nad mestom, na katerem iz palca ali pa iz napnenca rastejo.

Iz starega lesa rastoče pognanke se pa kar vse odvrže. Tri pognanke se pusti neskrasane tistim trtam, katere so v dvojice sajene, torej za visok špalir namenjene; štiri pa tistim, katere so posamezno vsajene, katere so toraj za nizek špalir namenjene. Kakor se celi puščenji pognanki zdaljšujejo, se jih s slamo ali pa bičjem h kolom privezuje.

V četrtim letu rašče trt prične se še le s pravo izgojo oblike bodočega špalirja v ožjem pomenu besede. V ta namen se na spomlad trte najprej pravilno obrežejo, kar se zopet na drug način vrši, kakor v tretjem letu. Trte, katere so se v tretjem letu še na palec štirih očes rezale, rezati se morajo v četrtim tako, kakor se je ostale ali druge v tretjem, namreč na en sam od tal 30 centimetrov visoko segajoči napnenec. Trte, katere so se pa uže v tretjem letu na napnenec vrezale, obrezale se bodo v četrtim zopet različno po tem, ali so v dvojice sajene ali pa ne.

Da bode vsa sledeča razložba izgoje špalirja jasnejša in pri vsem tem še krajša, si hočemo posamezne, kakor tudi v dvojice sajene trte v tretjem letu uže tako močne misliti, da se zamore ene kakor druge na napnenec obrezati.

Vzemimo torej za daljno pojasnenje izgoje špalirja dva primerljiva, enega za izgojo špalirja iz ene same trte, drugega pa za izgojo špalirja iz dvojice trt. Vsaka posamezno vsajena trta preide torej s štirimi močnimi mladikami v četrto leto; vsaka v dvojico sajena pa s tremi. Ene kakor druge mladike rastejo v četrtim letu na dvoletnem lesu, kajti one rastejo na napnencu prošlega — tretjega — leta, kateri je eno leto potreboval, da je sam izrastel, eno pa, da so njemu zopet mladike izrastle. Vse mladike so toraj, kakor na dvoletnem lesu rasteče, rodovitne, med tem, ko so iz starejšega lesa rastoče nerodovitne. To mora vsak, kdor trte obrezuje, se ve da, vedno pred očmi imeti,

kajti drugače je prav mogoče, da rodovitne mladike zametuje, nerodovitne pa pridržuje.

Kakor hitro postane napnenec dve leti star, zovemo ga na trti „stegenec“, nemški „Schenkel“. Posamezno vsajenim trtam se pusti v četrtim letu tri, po 50 centimetrov dolge napnenec, in sicer enega na najvišem mestu napnenca tretjega leta — zdaj v četrtim uže stegenca, — drugega in tretjega pa koj niže pod tem, in sicer enega na desni, drugega pa na levi strani stegenca. Vse druge niže mladike, bodi-si pri mandanji cela, to je, neskrasana puščenca, četrta, kakor tudi še niže pri mandanji prikrajšane, se kar odstrani, gladko odreže.

V dvojice vsajenim trtam se pa le po dva 50 centimetrov dolga napnenca pustita, namreč vsaki enega na vrhu stegenca, in vsaki enega nekoliko niže na strani; in sicer zadobi desna trta dvojice drugi napnenec na desni, leva pa na levi strani.

(Dalje prihodnjič.)

Slovenska Matica.

62. odborova seja Matice Slovenske

9. dan januarja 1884.

Predseduje: gosp. P. Grasselli. Navzoči gg. odborniki: dr. A. Jarc, K. Klun, J. Krsnik, A. Kržič, Fr. Levec, J. Marn, M. Pleteršnik, A. Praprotnik, dr. J. Poklukar, L. Robič, A. Senekovič, F. Stegnar, Fr. Šuklje, J. Tomšič, J. Vilhar, M. Vodusek, Fr. Wiesthaler, A. Zupančič, Vilibald Zupančič, dr. J. Zupanec.

Zapisnika o 61. odborovi seji in o 19. velikem zboru se brez ugovora potrdita. Ker se g. tajnik ni po sklepu odborovom od dné 3. oktobra l. l. ravnal in ni izpisov iz zapisnikov odborovih sej v osmih dnéh po sejah v „Novicah“ razglaševal, izvoli odbor odbornika Kržiča in Senekoviča, da prevzameta objavljenje teh poročil v tej dobi, dokler ostane ta tajnik še v službi.

Prebere se zapisnik o volitvi v 19. velikem zboru voljenih odbornikov. Ta zapisnik so podpisali gg. Celestina, Žumer in dr. Guttmann. Iz njega sledi, da so bile oddane 104 glasovnice, od katerih so se tri kot neveljavne izključile, ker so bile brez podpisa, in da so bili voljeni: g. L. Svetec s 100 glasovi, g. prof. J. Šuman z 99, g. Božidar Raič z 99, g. prof. Vavrů z 98, g. F. Stegnar s 93, g. prof. A. Zupančič z 91, g. prof. dr. Svetina z 82, g. notar J. Krsnik z 78 glasovi. Gosp. dr. Svetina se je pozneje odborništvu odpovedal, kar je odbor na znanje vzel.

Gosp. prvosednik naznanja, da je tajnik mu izročeno odpoved iz službe na znanje vzel in da ima dné 31. maja t. l. svojo službo zapustiti.

Za tem se vrše različne volitve, in sicer so bili voljeni per acclamationem vsi dosedanji opravitelji. Ti so: prvosednik: g. P. Grasselli, njega prvi namestnik: g. J. Marn, drugi namestnik: g. Fr. Levec, blagajnik: g. J. Vilhar, pregledovalec društvenih računov: g. L. Robič, ključarja: gg. A. Praprotnik in Fr. Wiesthaler, verifikatorja zapisnikov: gg. Kržič in Senekovič.

V književni odsek so voljeni gg.: Fr. Erjavec, Fr. Hubad, dr. A. Jeglič, J. Krsnik, A. Kržič, Fr. Levec, M. Pleteršnik, A. Praprotnik, A. Senekovič, F. Stegnar, Fr. Šuklje, J. Tomšič, J. Vavrů, M. Vodusek, Fr. Wiesthaler, Anton Zupančič, Vilib. Zupančič.

Da gre rak za tekom vode in tako prenaša bolezen od spodnjega teka vode proti višjemu, v tem ni čisto nič nenaravnega. Toda v teku vodá nahaja se redno toliko zaprek, da jih rak po naravnem potu nikakor ne more prekoračiti, to so: viši in nižji jezovi, slapi itd., ako pa vendar-le najdemo, da kuga rakov prekorači take zapreke, tedaj moramo iskati vsakovrstnih pomočnikov, vider, podgan itd., kateri rakom živim ali mrtvim ali tudi le delom bolnih rakov pomagajo čez one zapreke.

Kakor znano, trdi učenjak Pasteur, da ribe prenašajo ono kugo od bolnih rakov na zdrave, in po tem bi se še lože shajalo z ravno omenjeno teorijo, ker je znano, da ribe, izrekoma postrvi, prav lahko preplavajo oziroma preskakavajo tudi višje jezove in slapove, posebno ob času drstenja, ali ko jim preti smrt po družih roparicah.

Nasproti pa je tudi znano, da prav velikih zaprek tudi rakova kuga ne prekorači, na pr. je znano, da so v Krki uže pred več časom poginili vsi raki do iztoka njenega na Krki; po podzemeljskem toku njenem od Krke do Račine pa do zdaj vsaj bolezen še ni prodrla in znano je, da se na Račini in še daljnem teku ravno iste vode nahaja prav mnogo zdravih rakov.

Drugi hočejo si razlagati naravo kuge po drugi poti, namreč s tem, da se bolezen prenaša po nesnagi, ki je v dnu voda, širijoča se polagoma od spodnjega teka voda navzgor, pri tem razlaganju sklicujejo se posebno na skušnjo, da se bolezen Mykosis ne razširi po višjih stranskih potokih v čistejšo vodo, v kateri se pogreša nesnage posredujoče ono kugo. — Pa tudi zoper to razlaganje dá se mnogo ugovarjati in treba bo še temeljitejših in velikostranskih skušenj.

Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji.

Spisal R. Doléne.

(Dalje.)

V četrtem letu na spomlad pravilno obrezane trte je treba tudi pravilno povezati, za kar pa ne zadoštujejo več prosti koli, ampak napraviti se mora uže popolno naslonišče (Geländer) bodočega špalirja. Popolno naslonišče napravi se pa, bodi-si za visoki ali nizki špalir, v načinu čisto enako, tako-le: Trte se najprej nekoliko od zida nagne, ter provizorično le na posamezne kole tako poveže, da se jih med osnovo naslonišča ne poškoduje. Za osnovo naslonišča se vzame dovolj močne stebriče — najboljši so tako zvani murali, to so 10 centimetrov v kvadratu mereči remeljni — katere se za trte (bodi-si posamezne ali pa v dvojice sajene) postavi, ter z železnimi kljukami k steni pribije.

Ako ima špalir čisto na prostem stati, potem se stori, se ve da, boljše, če se koj hrastove stebriče vzame ter te zad za trte v zemljo postavi, ter dobro utrdi. Enake stebriče, kakor za trte, postaviti se mora tudi na vsaka dva metra desne in leve strani trt. Na tako umestjene in vtrjene stebriče se ali navadne drobne remeljne (late) počez nabije, ali se pa kar na mesto remeljnove dovolj močne pocinjene drate dobro napne. *)

Pocinjeni drat je, se vé da, vedno boljši memo remeljnove, kajti ne le da podaje on špalirju lepšo podobo, marveč trpi tudi veliko dlje časa. Zato se ho-

čemo v nadaljevanji le drata držati. Najnižji drat pritrdi in napne se 30 centimetrov od tal, ostale pa po 50 centimetrov drugoga od drugoga. Med tako napete in pritrdjene dratove se pa koj še druge, sicer tudi pocinjene, toda slabotnejše drate napne. Pridjana podoba šte. 1. jasno kaže, kako je tako naslonišče izvedeno. Črke S, S', S'', S''', S'''' zaznamvajo stebriče, črke D, D', D'', D''' debelejšje napete drate, črke d, d', d'', d''' pa drobnejše.

Na tako osnovano naslonišče se poveže trte, in to tako-le: Trti A' podobe šte. 1. se poveže najvišji napnenec, katerega črka N zaznamuje navpik k stebriču; levi napnenec N' se poveže na prvi debeli drat D na levo stran; desni N'' pa na isti prvi debeli drat na desno, in to kar le mogoče vodoravno. Trtam B podobne 1. poveže se pa dva najvišja napnenca N N' preko stebriča navpik, ostala dva N'' N''' pa kolikor mogoče vodoravno, na prvi drat D, in sicer enega na levo, drugoga na desno stran.

Tako povezani napnenci zadobé z ozirom na dovršitev bodočega špalirja posebna imena, zovemo jih voditeljice, in sicer se menimo o navpičnih voditeljicah (N pod. 1. A, N, N' pod. 1. B.) in vodoravnih N'' N''' pod. 1. A, N'' N''' pod. B.).

Da, vodoravne voditeljice zadobé z ozirom na bodoči dovršeni špalir, še tretje posebno ime, zovemo jih polične ali etažne voditeljice, kajti vsak debeli drat reprezentuje ali markira nam eno polico ali eno etažo bodočega dovršenega špalirja. Teh imen se hočemo držati. Kedar tako povezane trte zarenejo, pride zopet mandanje na vrsto, in to vrši se tako-le: Najvišje tri pognanke navpične voditeljice N trte A se poveže, ne da bi se jih le količkaj skrajšalo, ravno tako, kakor se je napnence — oziroma zdaj navpično in etažne voditeljice — zgodaj in na spomlad povezalo. Najvišega p se namreč navpik po stebriču, sosednja dva najmočnejša p' p'' pa kolikor mogoče vodoravno, enega na desno, druga pa na levo stran, na drat druge etaže D' poveže. Vse niže iz navpične voditeljice rastoče pognanke se za četrtrim listom nad najvišim zarodom prikrajšajo, to je, odlomijo; brezzarodne se pa kar odstranijo.

Pognanke vodoravnih voditeljic skrajša in poveže se pa tako-le: Najmočnejša pognanka na koncéh voditeljice p''' p''' se pustí neprikrajšana, in poveže se jih pozorno ter bolj ko le mogoče vodoravno po dratu na desno in levo stran naprej; vse ostale pognanke se pa pustí do drobnejšega drata prirasti, na kar se jih na-nj priveže; in kedar dosežejo drugo etažo D', se jih pa kake tri prste pod njo kar odlomi, to je, prikrajša.

Isto tako postopa se s pognankami špalirja pod. 1. B. samo s tem razločkom, da se pustí vsaki trti le po tri, in ne po pet neskrajšanih pognankov. Kje in kako da se neskrajšane pognanke pustí, ter kako da se jih poveže, kaže podoba sama dovolj jasno. Pognanke zaznamovajo črke p¹, p², p³, p⁴, p⁵, p⁶.

V sledečem, to je, petem letu, se trte zopet zgodaj na spomlad obrežejo, in sicer tako-le: Najvišjo mladiko p pod. 1. a) se skrajša tikoma pod dratom D'' podobne šte. 2. A in s tem spremeni se jo toraj v navpični napnenec ali navpično voditeljico N; isto tako se skrajša desno in levo stransko mladiko, p' in p'' pod. 1. a) in napravi se iz njih desno etažno voditeljico N² in levo etažno N' pod. šte. 2. a). Vse tri voditeljice se k naslonišču priveže. Na prvi etaži D pod. 2. a) obrezuje se pa uže drugače, kajti na tej se mora prvič še za daljno izgojo prave oblike špalirja skrbeti, toraj tako rekoč izgojno rezati; pričeti se

*) Tak pocinjeni drat se kupi pri „Administration der Weinlaube in Klosterneuburg bei Wien“. Pis.

mora pa na njej drugič tudi uže z vsakoletno režnjo ali z režnjo za stalno rodovitost špalirja.

(Dalje prihodnjič.)

Životopisne črtice.

Knez-nadškof goriški dr. Andrej Golmajer.

(Dalje.)

S tem, da je bil povišan, spremenil je dr. Golmajer samo bivališče; v drugih ozirih je ostal, kar je bil: delaven, za službo goreč, samotarec. Vstajal je zgodaj, posvetil vsak dan prve ure molitvi in sveti maši; potem hodil redno dan za dnevom v ministerstvo za bogočastje in nauk, kjer je ostal od 9. do 3. ure popoldne. Občeval je malo in opravljal malo vizit, če izvzamemo kardinala kneza Altieri-a, nuncija pri cesarskem dvoru, in knezonadškofa dunajskega Vinc. Milde-a. K Milde-u je zahajal zlasti o dolgih zimskih večerih. Nuncij in nadškof sta ga imela prav rada. — Dunajski prevrat 1848. leta je našel Golmajerja na njegovem mestu; bil je eden tistih — in ni jih bilo veliko — ki so ostali trdni v svojih službah izpolnovaje svoje dolžnosti; mladi obrazi vseučiliščnih študentov, ki so bili nekaj časa dunajski vladavci, niso ga strašili. Ko so se bile homatije vogle in poravnale in se je bila vpeljala v Avstriji ustava, ostal je dr. Golmajer na svojem mestu v prejšnjem oddelku z naslovom „ministerskega svetovalca“; minister pa je bil grof Thun.

V priznanje umnega in trdnega njegovega obnašanja podelilo mu je Nj. veličanstvo čast infuliranega opata sv. Petra Peturskega na Ogerskem.

Ko je bil dr. Zenner, kanonik prvostolne cerkve sv. Štefana in referent za bogoslovne reči, postal pomočni škof nadškofa dunajskega, pomnožila so se Golmajerju opravila, ker je moral prevzeti tudi Zennerjev referat, katerega je obdržal do imenovanja za knezonadškofa goriškega dne 18. novembra 1854. Potrjen v Rimu 23. marca 1855. l., zapustil je Dunaj konec maja in šel najprej v domače mesto Ljubljano. V stolni cerkvi v Ljubljani ga je knezoškof Anton Alojzij Wolf posvetil za škofa (3. junija 1855). Asistovala sta škof poreško-puljski, mons. Anton Peteani, in tržaški, mons. Jernej Legat, vsi trije drazega in blazega spomina. Drugi dan mu je knezoškof Wolf podal nadškofovski „pallium“ v cerkvi čč. mm. Uršulinaric, v kateri je novi nadškof 33 let prej novo mašo pel, česar so se pobožne nune večkrat spominjale. — Radodarni knezoškof ljubljanski je na tisoč načinov sijajno obhajal tiste slavne dni. Častil je odlično svojega rojaka; skoz več dni je njemu na čast vabil k obedu mnogo mestnih in zunajmestnih duhovnikov in drugih gospodov, seособno pa prijatelje, vrstnike, sošolce in nekdane učence novega prelata. To, da je bil nadškof Golmajer čez toliko let spet enkrat prišel v Ljubljano, vzbudilo je med pobožnimi ondašnjimi prebivalci in med duhovščino občno navdušenost.

Tisti čas se je pričelo za cerkev v Avstriji novo življenje, ker je bil sklenjen konkordat z apostoljskim Sedežem. Konkordat je po eni strani pomnožil škofom opravila, po drugi pa zljajšal jim težavne dolžnosti njihove apostoljske službe. Ta okolnost je močno vplivala na pastirsko delovanje novega nadškofa-metropolita in ponudila mu priložnost, marsikaj bolje narediti, ko kdo drugi, ker je bil veščak v cerkveno-pravnih in civilnih

zadevah — in rebus mixtis. To sem omenil, ker nočem pretirati Golmajerjevih zaslug, ki so pa vendar velike gledé na to, da je poznal duhá časa in znal izkoristiti ugodne okoliščine in razmere. In to je, kar znači moža.

Prišedši v škofijo, ki se je po smrti pobožnega nadškofa grofa Edlinga *) vladala po jozefinsko — v strogem zmislu te besede — (in to je bil sad tistih časov) znal je delati tako, da se je duhovništvo oddahnilo in da so se ljudstvu verske razmere zboljšale. In to je bil tudi sad nove dobe — dobe blagoslova in slave za Cerkev in cesarski prestol.

Iz Ljubljane in Trsta se je pripeljal novi nadškof v Gorico 18. junija 1855. l., in naslednjo nedeljo, 24. junija obhajal slovesni vhod v svojo prvostolnico. Prvi njegov pastirski list, v slovenskem in italijanskem jeziku, je izgledno priprost, kaže pa vendar v marsičem, kako dobro je novi pastir poznal reči in ljudi. „Ne pričakujmo — piše viši pastir — kaj posebnega ne; česar želim, je, da bi se srečali v vzajemnem zaupanju, tudi če jaz ne bom tako srečen, da bi zaslužil vašo ljubezen.“ To lepo misel, v kateri se izrazuje nadškofova ponižnost, razumeli so dobro nekateri, ki so bili znabiti vzrok, da je našla svoje mesto v pastirskem listu. Njim nasproti je bil pohlevni knezo-nadškof vselej dostojno prizanesljiv, kakor se spodobi tistim, na katerih strani je pravica, in kateri vedó, da imajo oblast in moč, pa jo rabijo le na korist svojim tekmečem.

Če kdo v svoji hiši ne zna gospodariti, kako mu bode skrb za cerkev božjo? — pravi apostelj. Nadškof si je prizadeval, da se je popravilo staro škofijsko poslopje s prijetno domačo kapelo. Tudi je bilo prizidanih nekaj novih prostorov. Popravljala se je pa škofija večkrat, in ker je razen pomočkov iz verskega zaloga nadškof tudi od svojega dokaj potrosil, postalo je poslopje prav dostojno — veličastno in priprosto ob enem, kakor lahko vsak potrdi, kdor ga vidi. V tej hiši — je rekel kardinal-patrijarh beneški, mons. Trevisanato, kateri je goriškega nadškofa večkrat obiskoval — ni nič posvetnega kinča, ampak kaže elegantno in dostojno priprostost. In okó beneškega prelata — vajeno umetnih izdelkov, ni se motilo. Domača kapela, v kateri je nadškof z domačimi kaplani, tajniki in gosti vsak dan maševal, in ki je bila ljudem zmiraj odprta, bila je lepo opravljena in imela vso potrebno obleko in druge potreščine. To kapelo je bil našel nadškof Golmajer golo in prazno, zapustil pa nasledniku prevideno z vsem.

Razširil in prezidal je škofijsko pisarno; omislil jej tiskarno in litografijo; vpokojil s penzijo 2 svetna kancelijska pisarja in nadomestil ju z duhovniki, kateri so z raznimi kurijskimi naslovi bili vsi tudi dvorni njegovi kaplani.

(Dalje prih.)

Politične stvari.

Razprava o nemškem državnem jeziku v državnem zboru.

Levica državnega zbora spravila je na dnevni red predlog grofa Wurmblanda, da naj se vlada naprosi, predložiti državnemu zboru načrt postave o izvrševanju člena XIX. državnih temeljnih postav, pa tako, da se spozna nemščina za državni jezik.

*) Drugi nadškof goriški grof Edling, moral je zato, ker je ljubil vero in pravico, odpovedati se škofijstvu. Živel in umrl je v Lodih v Lombardiji.

Čeravno so vzroki te mlečne bolezni še nejasni, je vendar gotovo, da majhni del modrega mleka okuži velike množine zdravega in da se kali te bolezni po nečistih posodah naprej trosijo. Najnatančnejše snajenje, čiščenje in izkuhovanje posod je neobhodno potrebno, kakor hitro se ta bolezen prikaže.

Priporočljivo zdravilo kravam ob priliki modrega mleka je: 30 do 60 gr. Glauberjeve soli, 1 žlico kimmeljna ali janeža, pred vsem pa lahko prebavljivo hrano.

Mleko, od katerega nam je znano, da se zmodri, varuje se pred tem, da se mu takoj po molži dodá na vsak liter eno žlico pinjenega mleka.

Domačim sadjerejcem za pomladanski čas.

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Toraj naj se tudi vsak sadjerejec, kateri hruščeve pritlikavce in špalirje izgojuje ali vsaj izgojevati hoče, uže sedaj s kutnjevimi šibicami srednje debelosti in krepkim enoletnim lesom preskrbi, katere naj potem v 30 centimetrov dolge količke razreže. Za narezovanje takih šibic (enoletnih kutnjevih poganjkov) najboljši čas sta meseca januar in februar. Taki količki spravijo se potem na hladnem kraju v kleti, ali se pa pravilno na vrtu v zemljo zagrebó, kjer čakajo ugodnega pomladanskega časa, ob katerem se potem v zato pripravljeno gredico posadí ali kakor rečemo „potaknejo“. Gredica za potaknjence priredi naj se vselej le v bolj senčnatem prostoru ali kraju vrta; zemlja za tako gredico mora biti bolj volhka, rahla, peščena in globoka. Preje pa, kot se potaknjence v zemljo sadi ali potika, mora se vsakega tikoma pod spodnjim popkom z ostrim nožem nekoliko napošev gladko odrezati, na kar se s potikačem (primernim količem iz kakega trdega lesa) v navedeno zemljo zadosta globoka luknja v nekoliko poševni meri vbode, v katero se potaknjence do tikoma zgornjega popka tako vtakne, da je ta popek z površjem zemlje v enaki legi; na to se mora zemlja okolo potaknjence s potikačem še pravilno pritrditi, da se okolo tega nikjer nobenega praznega prostora ne nahaja. Potaknjenci sadé se v vrste eden od drugega po 10 do 15 centimetrov narazen; a vrsta mora od vrste biti pa vsaj po 40 do 50 centimetrov (druga od druge) oddaljena. S potaknjenci nasajena gredica naj se potem na rahlo z mahom, listjem ali pa kratkim preperelim gnojem pokrije, da tako zemlja potrebno vlago, katere potaknjenci za ozelelitev neobhodno potrebujejo, dalj časa obdrži.

Na drugi način se pa potaknjenci tudi tako-le sadé: Ko je bila gredica (zemlja) za saditev potaknjencev pravilno pripravljena in prekopana, izgrebejo se zadosta globoki jarki ali žlebaste (✓) grapice, katerih notranja stran (stena) je nekoliko povešena (poševno vrezana in ne navpična); potem se pravilno pripravljeni količki na to jarkovo stran od 10 do 15 centimetrov drug od drugega tako prislonijo, da pride zgornji popek tikoma sè zemeljnim površjem vsakega potaknjence.

Ko je bil izkopani jarek (žlebasta grapica) z potaknjenci tako od enega konca do drugega pravilno naložen — oziroma nasajen — se potem jarek z izkopano zemljo varno in previdno tako zasuje, da ostane vsak potaknjence na svojem mestu nepremaknjen, ter da je površje zemlje povsod enakomerno in gladko. Prvi nasad gre hitreje izpod rok, a drugi je pa varnejše izpeljan in za to boljši, ker se ni batí, da bi se

na spodnjem koncu lubad potaknjence z narivanjem v zemljo oddrgnil ali pa, da bi okolo njega v zemlji celó prazni prostori ostali.

Takih jarkov dno in površje zgornje poševne strani mora biti 40 do 50 centimetrov narazen. Obojni nasad izvrši se vselej, da je vse lepo semetrično, ob poteg-njenem ali napetem motozu.

Po potaknjencih pomnožujemo kutinje kot podlago hruševim pritlikavcem, nizkim piramidam in špalirjem, rajska jabolka, ivanško jabolko, mirabele, ivanško grozdjiče in bodeče ali sv. Marjete grozdjiče. Tudi druge sadne vrste se je poskušalo s potaknjenci pomnoževati, a te niso se povoljno obnesle.

Med poletnim časom se na potaknjencih iz v zemlji ležečih popkov, sosebnost iz onega najskrajnega razvijejo nove in potrebne koreninice, to je, potaknjence se vkoreníči, a iz zgornjega popka pa, kateri tikoma ob površji zemlje sedi, požene pa ob enem tudi uže isto leto večí ali manjši poganjke. Ako so ti prvoletni poganjki potaknjencev čvrsti in krepki, svedoki nam so, da so se taki potaknjenci ob enem tudi dobro, čvrsto in krepko vkoreníčili. Take potaknjence s krepkimi prvoletnimi poganjki moremo uže kot enoletne sadike v drevesnici koristno dalje vporabljevati. Ako so pa prvoletni poganjki potaknjencev še šibki, pustimo je še eno leto na svojem mestu nepresajene rasti; take (šibke) poganjke moramo pa v drugi pomladi do nad dveh spodnjih popkov prikrajšati ali prirezati, da se nam na ta način v drugem letu dobro in krepko vkoreníčijo ter nam v nameravano svrho krepkih podlag dajo.

Kako pomnožujemo nekatere sadne vrste po poganjkih iz koreninega vratu, po koreninskih izrastkih in pa po vlačnicah ne bodem na tem mestu razpravljaj; o svojem času upno tudi to na vrsto pride.

Ker je v nekaterih krajih mile domovine kakor v vipavski dolini, na Pivki, po trnovsko-vremski dolini in tudi po drugod, kjer smreka na raste, ob času požahnjevanja sadnega drevja dostikrat prava priglavica za potrebno smolo v priredbo cepilnega voska, naj bi toraj za ta prepotrebni material uže sedaj vsak domači sadjerejec skrbel ter si zadosta surove smole od drugod naročil, da bode o svojem času vse potrebno pri rokah imel in mu tako prekoristno delo v lastno in svojih naslednikov škodo zaostajalo ne bode.

Domači sadjerejci po domovini navadno sadna drevesca ob pomladanskem času na stalno mesto presajajo in sadé. Ker ni vse eno ne, v kakošno zemljo se to ali ono sadno pleme ali vrsta stalno posadi, upam, da se mi nekoliko opomb le-sem nikakor v zeló jemalo ne bode. Sicer o tem uže skoraj vsaka sadjerejska knjiga in knjižica več ali manj govori in razpravlja, toda koristna in potrebna reč se nikdar preveč ne priporoča ter ni nikoli zadosta dognana in popolnem dovršena. (Dalje prih.)

Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji.

Spisal R. Dolénc.

(Dalje.)

Pod vsakoletno režnjo razumimo tisto, katera se vsako leto ponovi, osobito po tem, ko se je špalir popolnem dogojilo, ko se mu je na širokost in visokost prava oblika podelila.

Še za daljno izgojo prave oblike in obširnosti špalirja se skrbi v petem letu na prvi etaži s tem, da se zopet na desni strani (iz mladike p^o pod števil. 1 A.)

nov vodoravni napnenec, ali novo etažno voditeljico N³ pod št. 2. A. nareže, in isto tako tudi na desni strani (iz mladike p⁴ pod številko 1. A.) novo etažno voditeljico N⁴ pod številko 2. A. S temi napnenci se toraj prvo etažo zdaljša.

Za vsakoletno režnjo ali režnjo za stalno rodovitnost špalirja se pa prične v petem letu na prvi etaži s tem skrbeti, da se na napnencih prejšnjega leta (pod številko 1. A. N' N'), kateri se v petem letu uže v dveletni les ali stegnence S, S' pod številko 2. A. spremené; po lastnosti trte, to je, sorte ali same palce pusti ali pa palce in napnence. Same palce se pusti tistim trtam, katere so take sorte, da na samih palcih dobro rodé (na pr. burgundec, portugalka, španjol), palce in napnence se pusti pa tistim trtam, katere na palcih roditi nočejo, na pr., na avguštani. Da bi se pa iz vseh mladik, kolikor jih je na stegnencih, palce in napnence narezovalo, to ne gre, kajti potem bi bilo od trt dosti preveč zahtevano gledé njih rodovitosti, in nastala bi pa tudi na njih dosti prevelika goščava, v kateri bi grozdje le težko in slabo dozorelo. Zato se postopa tako, da se še le vsako drugo ali tretjo mladiko za palec ali napnenec porabi, ostale pa kar odvrže. Da se pri tem slabotnejše odvrže, ter le močnejše obdrži, razume se samo ob sebi.

Zaradi večje jasnosti popisa si hočemo trto A. pod 2. take sorte misliti, katera na samih palcih noče roditi; trto B. pod 2. pa take, katera na samih palcih dobro rodi. Na prvi se pusti toraj na stegnencih S, S', da se palci 1, 1, 1, 1 z napnenci 2, 2 menjujejo; na drugi pa na stegnencih 5², 5³ same palce. Napnence se nareže na trti A. 30 do 40 centimetrov dolge, palce zraven njih pa le na dva očesa; na trti B. se pa pušča vsak prvi palec dveh očes, drugi pa treh ali celó štirih, številke 1, 1, 1, 1, zaznamujejo dolge palce, številke 2, 2, 2, 2 pa kratke trte B. pod št. 2. Napnenci na stegnencih se pri režnji sključijo ter v podobi lokov k etaži sami povežejo; palce se pusti pa brez povezati.

Napnenci se zato v podobi lokov sključijo, da je po njih celi dolgosti rašča enakomerna, kajti ako bi se jih navpik ali povšev vezalo, zagnali bi le na vrhah močno, zdolej pa le slabo.

Zakaj da se pušča pri trti A. zraven napnencev palce, in zakaj da se pušča pri trti B. dolge in kratke palčke; to je častitim čitateljem pač jasno, namreč iz sledečega vzroka: palci trte A. imajo nalogo les za bodoče leto dati, napnenci pa grozdje v tekočem; in kratki palci trte B. imajo pa tudi namen, krepak les za bodoče leto dati, dolgi pa grozdje v tekočem.

Kako da se trte B. sicer izgojno obrezuje, pač ni treba še le bliže popisovati, saj to podoba sama jasno kaže. Mladike p³, p⁴ pod št. 1. B. se skrajša, namreč kakor to podoba št. 2. B. kaže pod dratom tretje etaže D' in spremeni se jih s tem v navpične voditeljice N, N'. Na drugi etaži se nareže tudi novi etažni voditeljici N² in N³; in na prvi pa tudi N⁴ in N⁵.

Kako da se trte v petem letu, kadar uže dobro ozelenijo omanda, ostane gledé daljne izgoje vse pri starem, vsaki trti se pusti namreč, kakor v tretjem in četrtem letu, na vrhu navpične voditeljice po en pognank neprikrajsan navpik rasti (p, p, p pod številko 2. A. in B.) to za zvišanje špalirja; neskrajšane pognanke se pusti pa tudi na koncih napnencev prve in druge etaže, kakor to črke p³, p⁴, p⁵, p⁶ podobe številko 2. A. in B. kažejo. Sicer pa tudi na novih stegnencih zeló vse pri starem ostane, kajti vse pognanke se, bodi-si na napnencih, kateri imajo etaže podaljšati, kakor tudi na palcih in lokih, kateri so uže v namen stalne rodovitosti narezani, navpik na drobne drate poveže, in

le tiste se popolnem odvrže, kateri so ali čisto slabotni ter brez zaroda, ali pa kateri so za prihodnjo režnjo sploh čisto nepotrebni.

(Konec prihodnjič.)

Životopisne črtice.

Knez-nadškof goriški
dr. Andrej Golmajer.

(Dalje.)

Zboljšal je véliki in rodovitni vrt proti jutru od škofijskega poslopja, napravil v njem vodotok, vodometa, cvetnjak in rastlinjak ter združivši s koristnim prijetno dal po griči nasaditi čvrstih vinskih trt, spodej pa na ravnem vsakovrstne vrtnine in raznoterih cvetlic, domačih in vnanjih. — Živel je rad sam za-se in opravljal le najpotrebnejše obiske rekoč, da saj ima doma vrt, da mu ni treba iskati zunaj njega boljšega zraka. Popravil je dalje stari kiosk, ki ga je bil dal škof Walland narediti; napravil pa tudi še drugega novega spodej pod brdom. Na vrhu v novem delu vrta proti Andrejšču je dal narediti švicarsko hišico in vsaditi okoli nje divjih kostanjev in cipres. Sad te Golmajerjeve radodarnosti je uže in bo še le očiten. Morajo namreč vedeti svetni čitatelji teh vrst, da je vsacega beneficijata — bodi-si škofa ali župnika — ostra dolžnost, ne le hraniti in varovati, temveč tudi izboljševati dotično premoženje.

Še več si je nadškof Golmajer prizadeval in z neutrudljivo pa razumno gorečnostjo delal na to, da je popravil in izboljšal svojo duhovno hišo, to je, župnije in duhovnije. Bil je v taci reči uže od poprej dobro izveden, še več skušinj pa si je nabral o priložnosti vsakoletnih kanoničnih obhodov. Obhodil je vso škofijo večkrat; obiskal in ogledal je vsako cerkev, kapelo in duhovnišče, naj so bili še tako daleč in še tako visoko po gorah. Vse, kar je zapazil v duhovnem ali materialnem oziru, zapisal je v svoj dnevnik. Naj omenimo ob kratkem vspeh kanoničnih obhodov. Ustanovil je fará 10, vikarijatov 10, pomnožil tedaj dušno oskrbníštvo za 20 duhovnij. Cerkvá je bilo novo zidanih 11, popravljenih 9; posvetil jih je 7, med temi slavno patrijarško baziliko oglejsko. Duhovnišč je dal zidati 19, med njimi hišo za korne vikarije prvostolne cerkve v Gorici. — Podaril je znamenite zneske za prvostolnico in druge cerkve. Tako je tudi vsako leto veliko donášal za razne dobrotne naprave ali zavode, in mnogokrat še izredno dokaj pripomogel k dosegi dobrotnih namenov ter bil v tem izgled radodarnim Goričanom.

Oskrbovanje goriške škofije je težavno, ker je v njej dvoje narodnosti: čisti Slovenci in Lahi (Furlani). Omikanci na Goriškem imajo nemško ali italijansko (šolsko) kulturo; taka je tudi duhovščina. Če se kateremu predstojniku posreči, da ga raznega jezika ljudstvo in duhovstvo enako ljubi, je to znamenje, da je pravičen, nepristransk, ne izključljiv, da je poln tiste ljubezni, ki edini, ne pa pristranstva, ki kolje in draži. Škof, župnik, sploh duhovnik mora stati nad strankami, da s svojo zmernostjo in pravičnostjo na-nje vpliva in si tisto zaupanje pridobi, katerega mu je treba, da izvršuje odrešenikovo nalogo Kristovo, katere nadaljevanje je njegov poklic. Duhovnik je poslanec Boga-človeka, ki je umrl za vse ljudi in hoče zveličati vse, katerega koli naroda, rodú in jezika.

Nastopivši apostoljsko službo, obrnil je dr. Golmajer svojo pazljivost na izobraževanje duhovnikov. Kaj je

Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji.

Spisal R. Doléne.

(Konec.)

V šestem letu ostane z ozirom na izgojno režnjo vse pri starem, špalir se še kakor do zdaj, navpik in na desno in levo razširi, to z narezanjem novih napnencev. Za stalno rodovitost se pa na napnencih petega leta N¹, N² pod. števil. 2 A. in na napnencih N², N³ pod. števil. 2. B., kateri so v šestem letu se ve da že stegnenci postali, zopet ista režnja izpelje, s katero se je v petem letu na stegnencih S, S' pod. števil. 2. A. in S², S³ pod. števil. 2. B. pričelo. Ravno ista režnja se izpelje ali ponovi na ravno navedenih stegnencih samih, vendar gre pri teh na to dobro paziti, da se pri trti A. pod. števil. 2., loke vedno na dvoletnem lesu pusté, palci zamorejo tudi na starejšem rasti; vsaj oni imajo le za les služiti — in pri trtah B. pod. 2 gre pa na to paziti, da se pusté daljši palci na dvoletnem lesu, kajti sicer ostanejo tudi oni brez ploda.

Izgojevanje lepih rednih špalirjev še dalje popisovati se nam zdi nepotrebno, kajti vsakemu p. n. čitatelju je razumljivo, da se dozda popisana izgojna režnja toliko časa nadaljuje, dokler špalir v stegnencih odločene visokosti in širokosti ne doseže — kar zamore tudi 10 do 12 let trpeti — no vsakoletna režnja napreduje pa tudi po petem letu vsako leto na štirih stegnencih, to toliko pri špalirju pod. števil. 2. A. in B. In tako se doseže po preteku gotovega števila let špalirje, kakoršne nam pod. št. 3. A. in B. predočuje.

Eden kakor drugi je gotovo za oko kaj lep, bodisi na spomlad v obrezanem stanu, posebno pa še v poletnem in jesenskem zelenem ter z grozdom obdanem; eden kakor drugi je pa tudi gospodarju na veliko korist in kratkočasje. Prepričani smo, da kdor si tak špalir izgoji — in izgoja, pač ni nikaka težava — ne bode pripustil, da bi mu ga na spomlad kdo drugi obrezoval ter povezoval, ampak storil bode to z veliko radostjo sam. Sam bode pa tudi špalir mandal, sam pognanje povezoval, in kedar bode memo špalirja šel, bode prav nehoté pred njim obstal, ter ga z nekim kaj prijetnim notranjim zadostilnim občutkom opazoval. V takem špalirju je pač prav po latinskem pregovoru „utile con dulce“ spojeno.

Naj bode torej s tem izgoja lepih rednih trtnih špalirjev končana, vendar moremo še nekoliko splošnih opazek dodati.

Marsikdo bi utegnil na pr. vprašati, čemu je to dobro, da se špalir tako po malem vsako leto le za 50 centimetrov na visokost, in le za 100 centimetrov na širokost širi, vsaj zarinejo trte v enem letu, po tri, štiri in še več metrov dolge mladike? No, odgovor na to je kratek sledeči: ako bi se trtam vsako leto veliko daljše voditeljice puščale, to je, narezovale, bil bi špalir res veliko prej dogotovljen, toda v starem lesu, v stegnencih bi bil pa tudi jako slaboten, tako da bi sam sebe nositi ne mogel. Kdor hoče močne trte imeti, jih more le polagoma na visokost in širokost speljavati.

Konečno moramo pa tudi še opaziti, da je neobhodno potrebno, da se vsaka etaža, potem ko je špalir uže prav dovršen, na koncéh pri vsakoletni režnji, ako ne z napnenci — to pa krajšimi — pa vsaj z daljšimi palicami, to je, palicami treh do štirih očes previdi. To je pa zato potrebno, da se rašča na konec etaže tako rekoč vleče, kajti sicer oni v rašči radi upehajo.

Ako pa tako izgojeni špalir v rašči in s to v rodovitnosti, vendar le opeša; treba ga je pognojiti, kar

se s tem stori, da se okolo debel, vsaj en meter na široko, ter 30—40 centimetrov na globoko zemlje odvzame, ter se je še le na vmešeni gnoj zopet nasuje. Špalirnim trtam pognoji se pa tudi prav dobro, ako se pod etažami in tudi drugod okolo špalirja s pomočjo železnega kola do 30 centimetrov globoke in 8—10 centim. široke luknje napravijo, ter pred spomladjo in pa na jesen večkrat s tekočino sestavljeno iz podelane gnojnice in pepela zalijó.

Luknje se zamorejo sicer tudi v poletnem času s tako tekočino zaliti, osobito kedar trte v drugič poganjati pričnejo, toda v tem času se sme to le med dalje časa trpečim, deževnim vremenom goditi, nikdar pa ne med jasnim gorkim.

V teku dostih, recimo 20—30 ali še več let, postane pa vsak špalir po etažah rad bunkast, in to vsled vsakoletne režnje. No, tak špalir se mora pomladiti, kar se s tem stori, da se mu vse etaže h krati odžagajo, tako da le kratki klini na deblu ostanejo. Iz klinov zarinejo trte, osobito ako se jim je tudi dobro pognojilo, prav močne pognanke oziroma mladike, iz katerih se zopet nove etaže izgojevati pričnejo, in sicer vse h krati.

Da se zamore s pomočjo opisanih špalirjev hišne stene tudi med okni noter gor do strehe in tudi še streho samo čez in čez prepreči, se razume samo ob sebi, in — kdo more tajiti, da bi ne bili taki špalirji ravno na samem stoječim ljudskim šolam vinskih in nevinskih krajev najlepši kinč in dokaz učiteljeve marljivosti. Da v prav mrzlih krajih špalirji čez zimo ne pozebejo, pokrije se zemlja okolo njih na jesen z gnojem, špalir sam pa s slamo ali pa s smrekovjem.

Narodno-gospodarske stvari.

Poštna hranilnice.

Poštno-hranilnični urad na Dunaji, kateri — odkar je v Avstriji uvedena poštno-hranilnična služba — uredbo te službe korak za korakom, vendar držeč se gotovega smotra ali konca, neprestano dopolnjuje s tem, da tu svoje dozdanje ravnanje in rokovanje popravlja, tam kak nov postopek poprijemlje, ukrenil je zopet neko tehtovito naredbo, katera bode vložnikom zarad svoje posebne prilležitosti kaj ustrezala.

Do zdaj namreč je bilo zapovedano, da naj bi vsak vložnik enkrat na leto (in sicer v obletni dan svoje prve vlozbe) poslal poštno-hranilničnemu uradu na Dunaj svojo vložno knjižico za to, da se va-njo vpišejo obresti, kar se jih je do 31. dne decembra prejšnjega leta nateklo in počenši od tega dne glavnici prištelo.

To je bilo zapovedano zarad tega, da bi se vpisovanje obresti v vložno knjižico porazdelilo kolikor je moči na celo leto in tako poštno-hranilnični urad ohranil kake preobložbe z delom prve dni po novem letu, ko ob završevanju poslov bivajo itak vse roke polne dela; ali omenjena zapoved je imela v sebi to nepriliko in težkočo, da bi vsled nje bilo vsakemu vložniku enkrat na leto po več ali manj časa ostajati brez svoje knjižice, kar bi mu torej branilo med tem na-njo novcev vlagati ali nazaj prejemati; in ta čas utegne — če vzamemo kak bolj oddaljen kraj, na pr. v Dalmaciji — iznašati vendar le po kakih 14 dni. Želeč to ubraniti narejeno je zdaj, da naj celó več treba ne bode vlozne knjižice c. kr. poštno-hranilničnemu uradu zarad vpisovanja obresti pošiljati. Namesto tega pošlje poštno-hranilnični urad vsakemu vložniku po tem, ko doteče leto, vendar najpozneje dva meseca po obletnem dnevi